

Tarih

BECERİ TEMELLİ

SORU BANKASI

Karekod
Çözümü

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Giriş
Yayınları

Yazarlar

Murat ÇINAR
Lezgin ASLAN
Okan ÇOBAN

9. SINIF TARİH

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.
Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik,
mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Markaj Yayınları

2. Baskı: Giriş Yayınları

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: TARİH VE ZAMAN

- ▶ TARİH BİLİMİ 5
- ▶ NEDEN TARİH ÖĞRENIYORUZ?
TARİHE NEREDEN BAKILMALI? 9
- ▶ ZAMAN VE İNSAN 11

2. ÜNİTE: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- ▶ İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ - İNSAN VE ÇEVRE -
TARİH ÖNCESİNDE SÖZLÜ KÜLTÜR 13
- ▶ YAZININ İCADI VE ÖNEMİ - KADİM DÜNYADA
BİLİMLER 18
- ▶ İLK ÇAĞ MEDENİYETLERİ 20
- ▶ İLK ÇAĞ'DA GÖÇLER - İLK ÇAĞ'IN TÜCCAR
KAVİMLERİ 23
- ▶ DEVLETLER DOĞUYOR 25
- ▶ İLK ÇAĞ'DA HUKUK 29

3. ÜNİTE: ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA

- ▶ ORTA ÇAĞ'DA DEVLET VE TOPLUM 31
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA EKONOMİ 34
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA ASKERİ ORGANİZASYONLAR 37
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA HUKUK 40

4. ÜNİTE: İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

- ▶ TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI 43
- ▶ İÇ ASYA'DA KURULAN TÜRK DEVLETLERİ
İLK TÜRK DEVLETLERİNDE GÜÇ VE
YÖNETİM YAPISI 45
- ▶ İÇ ASYA'DA HAYAT / TÜRK GÖÇLERİ
ORDU - MİLLET: TÜRKLER 49
- ▶ KAVİMLER GÖÇÜ VE AVRUPA HUN DEVLETİ
DİĞER TÜRK TOPLULUKLARI 53
- ▶ TÜRKLER VE KOMŞULARI 55

5. ÜNİTE: İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

- ▶ İSLAMİYET'İN DOĞUŞU SIRASINDA
DÜNYA'NIN GENEL DURUMU 57
- ▶ HZ. MUHAMMED VE İSLAMİYET
DÖRT HALİFE DÖNEMİ 59
- ▶ HALİFELİK SALTANA DÖNÜŞÜYOR 63
- ▶ ABBASİLER - MISIR'DA KURULAN
TÜRK DEVLETLERİ 65
- ▶ İSLAM MEDENİYETİNDE İLİM VE SANAT HAYATI... 68

6. ÜNİTE: TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

- ▶ TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ 71
- ▶ İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ 73
- ▶ TÜRK VE İSLAM TARİHİNDE OĞUZ TÜRKLERİ 76
- ▶ BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NDE YÖNETİM VE
TOPLUM YAPISI - BÜYÜK SELÇUKLU KÜLTÜR VE
MEDENİYETİ 78
- ▶ CEVAP ANAHTARI 80

1 744 yılında II. Kök Türk Devleti'ni yıkan Uygurlar, onların yerini dolduramadı. Bu nedenle Çinliler batıya doğru ilerlemeye başladı. Bunun üzerine Karluk Türkleri tarafından desteklenen Müslüman Araplar ile Çinliler arasında meydana gelen Talas Savaşı'nda (751) Çinliler ağır bir mağlubiyete uğradı. Çinliler bu yenilgiden sonra Batı Türkistan'a hâkim olma emellerinden vazgeçmek zorunda kaldı. Türk boyları Çin baskısından kurtuldu. Batı Türkistan'da sarsılan Türk nüfusu yeniden kuruldu. Türk-Arap mücadelesi Talas Savaşı'ndan sonra yerini dostluğa ve iş birliğine bıraktı. Sağlanan bu barış ortamında İslamiyet'in Türkler arasında yayılması hızlandı.

Bu tarihi olayın olgusu aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Talas Savaşı'nın Çinliler ile Araplar arasında meydana gelmesi
- B) Çinlilerin aldığı yenilgi sonrası Batı Türkistan'ı egemenliği altına almaktan vazgeçmesi
- C) İslamiyet'in Türkler arasında yayılmaya başlaması
- D) Uygurların Çinlilerin batıya doğru ilerleyişini durduramaması
- E) Savaşta Türkler ile Arapların ittifak kurması

2 "Cumhuriyetin ilk yıllarında İngilizlerle yapılan Ankara Antlaşması (1926) sonucu petrol yatakları nedeniyle günümüzde hâlâ önemini koruyan Musul ve Kerkük İngiliz mandasındaki Irak'a bırakıldı. Ekonomik açıdan bu kadar değerli bir bölgenin Irak yönetimine bırakılması eleştiri konusudur. Ancak bu eleştiri yaparken ülkenin içinde bulunduğu durumu, Şeyh Sait İsyanı'nın ülkeyi nasıl zor durumda bıraktığını dikkate almazsak Musul konusunda yanlış değerlendirme yapmış oluruz."

Verilen metinde bir olayın değerlendirilmesi konusunda tarihin aşağıdaki hangi yönüne vurgu yapılmıştır?

- A) Tarihte olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi vardır.
- B) Tarihsel olayların yeri ve zamanı bellidir. Bu bilgiler tarihsel olayların ispatlanmasını sağlamaktadır.
- C) Tarihsel olaylar geçmişte yaşandığı için olayların deney ve gözlemi yoktur.
- D) Tarihsel olaylar değerlendirilirken o dönem göz önünde bulundurulmalıdır.
- E) Tarihsel bir olayın etkilerinin başka bir toplum için de aynı olduğu söylenemez. Yani tarihte kesin kurallar yoktur.

3 Tarihin konusu, zaman içinde yeryüzündeki insan faaliyetleri, farklı etkilerle meydana gelen değişimler ve insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan eserlerdir. Örneğin; tarihte bilinen ilk hiyeroglif yazı türü Eski Mısır Uygarlığında MÖ 3200 yılı civarında ortaya çıkmıştır. Hiyeroglif yazısı üç bin yıldan fazla bir süre boyunca Mısır'da kullanılmıştır. MÖ 11. yüzyıl civarında ortaya çıkan ve tarihin ilk alfabesi bu yazıdan türetilmiştir.

Buna göre yukarıdaki metin, tarih biliminin;

- I. siyasi,
- II. askeri,
- III. sosyal,
- IV. kültürel

konularından hangilerinin içerisinde yer aldığını göstermektedir?

- A) Yalnız I
- B) II ve III
- C) I, III ve IV
- D) II, III ve IV
- E) III ve IV

4 Tarihi olayların değerlendirilmesinde en önemli husus tarihçilerin olaylara tarafsız yaklaşımlarıdır. Tarihiçi, olayları duygusal yaklaşımlarla açıklamamalıdır. Çünkü bu tür yaklaşımlar tarihi gerçeklerin ortaya çıkmasını engellediği gibi tarihin bilimselliğini kaybetmesine neden olmaktadır.

Verilen düşüncüyü anlatan en uygun görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen gerçekler insanlığı şaşkırtacak bir hâl alır." (Mustafa Kemal Atatürk)
- B) "Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgilerdir." (Herodot)
- C) "Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır." (Ahmet Cevdet Paşa)
- D) "Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur." (Edward H. Carr)
- E) "Tarih, geçmişten bize ulaşan günümüzde ortaya çıkan, eleştirel ve yorumlu bir anlayışla incelenen kalıntılardır." (Turner)

1

ÇANAKKALE

1987 yılında Turgut Özal'ın başbakanlığı döneminde Türkiye'ye çağrılan Japon eğitim heyeti ile Türk heyeti arasında şöyle bir diyalog yaşanır:

Japon Heyeti: Biz çocuklarımızı okul öncesinde Hiroşimaya, Nagazakiye götürür, bombalanmış bölge hakkında bilgilendirir, onlara burada bitkinin bile yeşeremediğini gösteririz. Ve deriz ki: "Eğer sizler çalışmaz, sizden öncekileri geçemezseniz vatanınız işte böyle düşman tarafından bombalanır. Hiçbir canlının yaşamayacağı bir durumda size bırakıp giderler. Çalışsanız bindiğiniz hızlı trenleri bile geçecek yeni vasıtalar yaparsınız. Gerisi sizin bileceğiniz iş." Türk Heyeti: Peki, Türkiye için tespitleriniz var mı? Gözlemleriniz nedir? Japon Heyeti: Elbette var. Bizimkinden çok daha önemli. Bir tanesi Çanakkale Savaşları'nın olduğu bölge. Bu bölge, gençlerinizin çok olması için yeter de artar bile. Bir metre kareye on iki bin merminin düştüğü, dünya savaş tarihinin en büyük ve en çetin savaşlarının yaşandığı Çanakkale'niz var. Sizler de çocuklarınızı o büyük savaşların yapıldığı yere götürebilirsiniz. Türk Heyeti: Gerçekten de Çanakkale Savaşları, Biz Türkleri, bu ülkede yaşayan herkesin vücudunun her zerrisinin iliklerine kadar titretecek yoğunlukta müthiş bir güce sahiptir.

Verilen diyalog değerlendirildiğinde tarih öğrenmenin faydaları ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İnsanların geçmişten ders alıp geleceğe yön vermelerini sağlar.
- B) İnsanlara vatan ve millet kavramları ile millî değerleri öğretir.
- C) Devlet yöneticilerine devletin nasıl yönetileceği konusunda yardımcı olur.
- D) Gelecekle ilgili doğru planlama ve analizler yapmayı öğretir.
- E) Bireylere toplumun geçmişini öğretmekle kişinin kendi milletine aidiyet duygusuyla bağlanmasını sağlar.

2 Prof. Dr. Murat Özyüksel, lise yıllarında tarihle arasının pek iyi olmadığını söylüyor, bunu da ezbercilik üzerine kurulmuş ortaöğretim anlayışına bağlıyor. Ayrıca Özyüksel, gençlerin tarihi sevebilmesi için eğitim anlayışımızda farklı bir rol izlememiz gerektiğini vurguluyor. "Lisede çok sevdiğim bir hocam vardı ama derste anlattıklarını anlamak çok zordu, her şey kopuk kopuktu. Neden–sonuç ilişkilerini hiç kuramazdık. Birdenbire "İskitleri anlatın!" derdi, ne olduğumuzu şaşırırdık. Okullarda okutulan savaş ve antlaşmaların kopuk anlatıldığı kitaplar vardı. Oysa Maitland (Metland) adlı ünlü tarihçi "Bir tarih kitabı açlık duygusu yaratmalı. Özellikle de araştırma açlığını..." diyor. Burada İskitleri ezberlemek ve konuyu kapamak tarih öğrenmek olmuyor. Yani tarihi sadece savaşların, kahramanlıkların, antlaşmaların tarihi olmaktan çıkarmak gerekiyor. Toplumun dahil etmediğimiz bir tarih eğitimi, hem akademik hem de pedagojik açıdan yetersiz oluyor."

Yukarıdaki metinde geçen "Bir tarih kitabı açlık duygusu yaratmalı." sözünden hareket edilirse;

- I. neden–sonuç ilişkileri bağlamında çalışma,
- II. sürekli araştırma gereğinin bilincinde olma,
- III. merak duygusu uyandırma

amaçlarından hangileri doğrultusunda tarih öğreniminin yapılması gerektiği söylenebilir?

- A) II ve III
- B) I, II ve III
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) Yalnız II

- 1 Dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesi Göbeklitepe'nin kazı alanı Şanlıurfa'ya 18 kilometre, en yakın köy Örencik'e ise 1,5 kilometre uzaklıkta. Göbeklitepe'yi her iki katmanda bulunan T biçimli dikili taşlar simgeliyor. Çok uzak mesafelerden dahi görülebilen bir tepe üzerinde inşa edilen kutsal alanın katmanları 15 metre yüksekliğe ulaşıyor.

Merkezi Dikili Taşlar

En büyük çember olan D çemberinin ortasındaki büyük iki T taşın üzerine kollar ve eller çizildiği için bütün T taşlar insan biçimli olarak değerlendiriliyor.

T Taşlar Üzerindeki Figürler

Göbeklitepe'deki dikili T taşların çoğunda kabartma hayvan resimleri yer alıyor. Kuş sürüngen, tilki ve yaban domuzu en çok resmedilmiş türler. T taşlarda hayvan kabartmalarının yanı sıra H şekli hilal, halka motifleri ve zıtlık ifade eden çizgiler gibi soyut semboller vardır.

Çemberimsi Anıtsal Yapılar

Göbeklitepe'deki çemberimsi anıtsal yapılar keşfedilme sırasına göre A - B - C - D - E - F - G - H isimlendirilmiştir. Çemberimsi yapıyı taş örgü duvarlar oluşturuyor.

Verilen bilgilendirme afişinde Göbeklitepe ile ilgili;

- I. dünyanın en eski dini mekânı olması,
- II. Şanlıurfa ile arasındaki mesafe,
- III. taşlar üzerindeki şekiller,
- IV. taşların neyi sembolize ettiği,
- V. hangi çağda inşa edildiği

özelliklerinden hangilerine değinilmemiştir?

- A) I, III ve V B) Yalnız V C) III ve IV D) Yalnız IV E) I, II, III ve V

1 Nil Nehri etrafında ortaya çıkan Mısır Medeniyeti İlk Çağ'daki en büyük medeniyetlerden biridir. Mısırlılar, hacim ve alan ölçmeyi hesaplamış ve piramit adı verilen anıt mezarlar yapmışlardır. Mimari, astronomi, matematik, geometri ve tıp alanında ilerlemişlerdir. Mısırlılar Güneş takvimini kullanmış, yılı 365 gün olarak hesaplamış ve bir günü 14 saate bölmüşlerdir.

Buna göre Mısır medeniyeti ile ilgili;

- I. Nil'in taşmasıyla bozulan arazi sınırlarını yeniden belirlemek için geometri bilimini geliştirdikleri
- II. birçok alanda gelişme gösterdikleri
- III. gök bilim ile ilgilendikleri

özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) I ve II B) II ve III C) Yalnız II
D) I, II ve III E) Yalnız III

2 Sümerlerin çivi yazısını bulması bir rastlantı sonucu değildir. Sümerler bir tür depo olarak kullanılan mabetlere getirilen ürünleri kaydetme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu amaçla da rahipler hazırlattıkları kil tabletler üzerinde ürünleri getirilen kişileri, ürün miktarını ve cinsini belirten işaretler çizdirmişlerdir. Bu işaretler zamanla sistemli bir şekilde dönüşmüş ve çivi yazısı ortaya çıkmıştır.

Buna göre çivi yazısı ile ilgili;

- I. Ortaya çıkmasında mabetlerin önemi büyüktür.
- II. Çivi yazısının bulunmasında sistemli bir kayıt yönteminin etkisi vardır.
- III. İhtiyaç sonucunda ortaya çıkmıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) Yalnız III E) I, II ve III

3 ve 4. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

A

Bilim, insanlığın ortak ürünüdür. Kökleri ilk insanlara kadar uzanır. Eski çağlarda din, efsane, felsefe gibi ruhsal ve el sanatları, tarım gibi günlük ihtiyaçları gidermeye yönelik faaliyetler bilimin konusunu oluştururdu. İnsanların günlük ihtiyaçlarını karşılarken elde ettiği bilgi ve teknik daha sonraki çağlarda ortaya çıkan bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir. Geçmişte gözlem yoluyla öğrenilen gezegenlerin hareketleri, gazların özellikleri, kaldıraç, sarkaç ve gelgit gibi bilgiler; günümüzde de geçerliliklerini sürdürmektedir.

B

İlk çağlardan beri insanlar, içinde yaşadığı doğayı, doğa varlıklarını ve olaylarını gözleme ihtiyacı duydular. İnsanların tarım yapabilmesi için mevsimlerin zamanını önceden bilmeleri gerekiyordu. Bu durum ancak takvim bilgisi ile olabilirdi. Bunun yanı sıra gökyüzündeki doğa olaylarını ve varlıklarını gözlemleyerek anlamaya çalışan insanoğlu, astronomi biliminde hızlı bir gelişme sağladı. Astronomideki bu gelişme; matematik, fizik, kimya gibi temel bilimlerin gelişmesini de hızlandırdı.

3 **A metninde verilen açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Eski dünyada gözlem ve tecrübe bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir.
- B) İlk çağlarda günlük ihtiyaçlar bilimin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- C) Bilimsel gelişmeler en çok ilk çağlarda görülmüştür.
- D) Bir önceki buluş sonraki bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir.
- E) İlk çağlarda yapılan gözlemler astronominin doğmasını sağlamıştır.

4 **B metnine göre;**

- I. İnsanoğlunun yaşadığı dünyayı merak etmesi takvimin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- II. Astronomi alanındaki çalışmalar diğer bilimsel gelişmelere zemin hazırlamıştır.
- III. Takvimin icadıyla insanların üretim ve tüketim alışkanlıklarında değişimler yaşanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

1 Bizans olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu Orta Çağ'da Anadolu, Balkanlar, Mısır, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika coğrafyasında etkili olmuştur. Bizans imparatoru özellikle Sasani ve Hellenistik Dönem monarşilerinden etkilenmiştir. Buna göre Bizans imparatoru, Hz. İsa'nın yeryüzündeki vekili olup sadece Hz. İsa'ya karşı sorumlu olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nda kilise ve imparator bir bütündür. Hükümdarlık unvanının verilmesinin en önemli aşaması olan taç giyme kilisede gerçekleşirdi. Patrik yeni imparatora tacını giydiren ve imparator kendisini tanrının yeryüzündeki vekili olarak görürdü.

Buna göre Bizans İmparatorluğu ile ilgili;

- I. Orta Çağ'da üç kıtada hüküm sürmüş bir imparatorluktur.
- II. Bizans imparatoru gücünü tanrıdan alan otokrat bir lider konumundadır.
- III. Kilise siyasi bir nüfuz sahibidir.
- IV. Devletin siyasi yapısı kültürel bileşenlerin sonucunda şekillenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III B) II ve III C) I, III ve IV
D) II ve IV E) I, II, III ve IV

2 Orta Çağ Avrupası'nda siyasi yapıyı şekillendiren ve bu döneme damgasını vuran sistem feodalizm olmuştur. Bu sisteme göre siyasi güç; krala ait olup kral, siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak derebeyleriyle paylaşmıştır. Geniş topraklara sahip derebeylerin siyasi, ekonomik, hukuki ve askeri haklara sahip olması bu düzende halk toprağa bağlı hâle getirmiş ve köle statüsünde tutmuştur.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Merkezi otorite zayıflamıştır.
- B) Köylüye mülkiyet hakkı getirilmiştir.
- C) Sosyal tabakalaşma söz konusudur.
- D) Merkezi iktidarın zayıf olduğu yerlerde toprak sahipleri otoriter güç hâline gelmiştir.
- E) Toprak zenginliğin kaynağı olmuştur.

3 Şamanizm'in Moğollar üzerinde önemli bir etkisi vardı. Şamanların söyledikleri gerek toplum üzerinde gerekse idareciler üzerinde etkilidir. Büyük Şaman, 1206 kurulduğunda Temuçin'in Gök Tanrı tarafından seçildiği şeklinde kehanette bulunmuştur. Bu kehanetinde "Temuçin'le çocuklarına dünyanın bütün topraklarını bağışladım ve kendisine Cengiz Han ismini verdim." şeklinde Gök Tanrı'nın kendisine haber verdiğini söylemiştir.

Bu kehanette Cengiz Han ile ilgili;

- I. neslinin ilahi soya dayandırılması,
- II. soyundan gelenlerin hükümdarlıklarının meşrulaştırılması,
- III. gücünün meşruiyet kaynağının tanrısallaştırılması

durumlarından hangilerinin şamanlar tarafından sağlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4 Orta Çağ Avrupası'nda toprak sahibi olan senyörün; siyasi, ekonomik, hukuki ve askeri haklara sahip olduğu ve temeli toprak köleliğine dayanan toplum düzenine feodalizm denilmektedir. Bu sistemde hiç kimse tam anlamıyla hükümler değildir. Bu yüzden kral, senyör ve daha sonradan şövalye adını almış savaşçı vasallar arasındaki mücadeleler, Avrupa'da Orta Çağ boyunca karışıklıklara, siyasi istikrarsızlıklara ve savaşlara neden olmuştur.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Avrupa dışına yayılan savaşların çıkmasına neden olmuştur.
- B) Merkezi bir otoritenin olmadığı ve büyük bir karmaşanın yaşandığı coğrafya hâline gelmiştir.
- C) Kilise kral üzerinde siyasi nüfuz elde etmiştir.
- D) Yapılan savaşlarda galip gelen vasallar kendi krallıklarını kurmuştur.
- E) Feodalitenin egemen olduğu bölgelerde sosyal eşitlik sağlanmıştır.

1 Mezopotamya'daki tapınaklarda toplanan artı ürünlerin kaydını tutan din adamları, dağıtımı kontrol etmeye başlamıştır. Böylece tapınak sahipleri toplumda üst tabakayı oluşturmuştur. Mısır'da ise artı ürün firavunların sarayında toplanmıştır. Sermaye ve üretim araçlarının toplanma yeri olan firavunun sarayı, aynı zamanda ürünün de toplandığı bir zenginlik merkezi hâline gelmiştir.

Verilen metne göre çıkarılabilecek en doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kurak bölgelerde artı ürünü üretmek ve bunları depolamak son derece önemlidir.
- B) Artı ürün değiş tokuşu geliştirmiş ve çiftçilik dışında yeni meslekler ortaya çıkartmıştır.
- C) Artı ürünlerin bir merkezde toplanması ve halka buradan dağıtılması toplumda tabakalaşmayı ortaya çıkarmıştır.
- D) Mezopotamya'da topraklar özel mülkiyet altında iken Mısır'da firavun, tüm toprakların sahibidir.
- E) Kurak bölgelerde sulama kanallarının yapılmasıyla üretim artmış ve artı ürün ortaya çıkmıştır.

2 Kast sistemi bir kişinin toplumsal konumunun yaşamı boyunca belirlendiği toplumsal bir düzendir. Hindistan'da görülen bu sisteme göre toplum brahmanlar (din adamları), kşatriyalar (askerler), vaisyalar (çalışanlar) ve sudralar (işçiler ve köleler) şeklinde tabakalara ayrılmıştır. Bu sistemde bir Hindu kendi kastı dışındaki bir kast üyesi ile yemek yiyemez. Din adamları bütün sosyal tabakalar tarafından üstün görülür. Kast kurallarına uymayanlar toplumdaki dışlanır. Bir Hindu bir daha terk etmeyeceği bir kast içinde doğar, bu kasttan eş seçer ve bu kast içinde ölür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kast toplumlarında farklı toplumsal gruplar birbirine kapalıdır.
- B) Brahmanlara büyük saygı gösterilmektedir.
- C) Kesin çizgilerle ayrılmış bir sınıf ayrımı bulunmaktadır.
- D) Sadece evlilik yoluyla bir kasttan diğer kasta geçilebilir.
- E) Bu düzende insanların diğer kastların üyeleriyle bağlantı kurmaları engellenmiştir.

3 **Arasta:** Genellikle aynı esnaf grubuna ait dükkanların bir sokak üzerinde sıralanmasıyla meydana gelen ticaret mekânıdır.

Karum: İlk Çağ'da Anadolu'da şehirlerin hemen yanında kurulan büyük ticaret merkezleridir.

Bedesten: İlk örneklerine XIII. yüzyıl başlarında Anadolu'da rastlanmıştır. Kumaş ve çeşitli kıymetli eşyaların, alım ve satımının yapıldığı ticari mekanlardır.

Kervansaray: İlk kez IX. yüzyılda Karahanlılar tarafından ribat adıyla ticaret yolları üzerinde kuruldu. Kervanların konaklamasında ve güvenliğinin sağlanmasında işlev görmüştür. XII. yüzyılın başlarında Anadolu'da rastlanmıştır. Kumaş ve çeşitli kıymetli eşyaların, alım ve satımının yapıldığı ticari mekânlardır.

Verilen bilgiler değerlendirildiğinde;

- I. İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren farklı isim ve işlevleri olan ticaret mekânları kurulmuştur.
- II. Ticaret mekânları genelde üreticiden tüketiciye ulaşan malların sergilendiği mekânlardır.
- III. Ticari mekânlar aynı zamanda sosyal ve kültürel etkileşimin yaşandığı mekânlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4 İpek Yolu, Çin'in Şian kentinden başlayarak Avrupa'ya kadar uzanan önemli ticaret yollarından biridir. Bu yolda ipek ticaretinin yanı sıra değerli taşlar, porselen, yağ, tahıl gibi değişik ürünler de taşınmış; bu yol üzerindeki şehirler, ülkeler zenginleşmiştir. Bu yola egemen olmak için, devletler birbirleri ile sürekli mücadele etmişlerdir. İpek Yolu, ayrıca Doğu ve Batı kültürü arasında köprü görevi de görmüştür.

Buna göre İpek Yolu ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Geçtiği bölgeleri iktisadi açıdan kalkındırıp halkın refah seviyesini yükseltmiştir.
- B) Tarih boyunca Çin'in hakimiyetinde kalmıştır.
- C) Farklı birçok ulusun birbirleriyle tanışmasını sağlamıştır.
- D) Dünya siyasetinde etkin rol oynamıştır.
- E) Devletler arasında hakimiyet mücadelesine neden olmuştur.

1 ve 2. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Anav Kültürü
(MÖ 4000-MÖ 1000):

Orta Asya'nın eski kültürüdür. Bu yerleşim sahasında yapılan kazılarda ortaya çıkan seramik örneklerinin, bozkır kökenli bir halka, özellikle de Türklere ait olduğu düşünülmektedir. At ilk defa bu kültürde görülmüştür.

Afanesyev Kültürü
(MÖ 2500-MÖ 1700):

Türklere ait en eski kültür bölgesi olarak kabul edilmektedir. Bu bölgede yapılan kazılarda çakmak taşından ok uçları, bıçaklar, kemik iğneler, bakır eşyalar ve basit çömleklere rastlanmıştır.

Andronova Kültürü
(MÖ 1700-MÖ 1200):

Afanesyev Kültürü'ne benzeyen ve daha ileri bir seviyeye ulaşan bu kültürde bakır araçların yanı sıra tunç ve altından araçlara rastlanmıştır. Eşyalarını hayvan figürleri ile süsleyen bu kültür atı evcilleştirmiş ve koyun besiciliği yapmıştır.

Karasuk Kültürü
(MÖ 1200-MÖ 700):

Bu kültürün en önemli özelliği, dünyanın pek çok bölgesine göre demiri daha erken işleme başlamasıdır. Atlı-göçebe kültürünün Orta Asya'ya yayılmasını sağlamışlardır.

Tagar Kültürü
(MÖ 700-MÖ 300):

Kendisinden önceki Türk kültürlerinin bir sentezi ve gelişmiş şeklidir. Tunçtan bıçak, ok uçları, küçük hayvan heykelleri, çeşitli hayvan tasvirleri otağ şeklinde ağaç evler bu kültürün belli başlı eserleridir.

1 Buna göre ilk Türkler ile ilgili;

- I. zaman içerisinde kullandıkları araç ve gereçlerde gelişme kaydettikleri,
- II. yaşantıları boyunca farklı kültürel evrelerden geçtikleri,
- III. ilk evcilleştirdikleri hayvanın at olduğu,
- IV. hayvancılıkla geçimlerini sağladıkları

özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) III ve IV B) I, II ve III C) I, II ve IV
D) I ve III E) I ve II

2 Buna göre kültür merkezleri ile ilgili;

- I. En uzun zamanlı kültür evresi Anav Kültürü'dür.
- II. Eski Türklerin yaşantıları ile ilgili bilgiler vermektedir.
- III. Günümüze en yakın kültür evresi Karasuk Kültürü'dür.
- IV. Kültür evrelerinin tamamı aynı zaman dilimi içerisinde yaşanmıştır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve III
D) Yalnız III E) I, III ve IV

- 1 İslamiyet öncesinde Arapların büyük bir kısmı çok tanrılı bir inanca sahipti. Tanrılarını temsilen yapmış oldukları putlara taparlardı. Her kabilenin kendisine ait bir tanrısı vardı. Bu putlar, kabilelerinin tanrılarını temsilen Kâbe'de bulunurdu. Araplar haram aylarında bu putları ziyaret etmek için Kâbe'yi ziyarete giderlerdi. Arabistan'da puta tapıcılığın yanı sıra Hz. İbrahim'in dini olan Hanifilik inancı ile Hristiyanlık, Musevilik ve Sabilik (yıldızlara tapma) gibi inançlar da bulunmaktaydı.

Buna göre Arap Yarımadası ile ilgili;

- I. tek tanrılı inanışların bulunduğu,
- II. teokratik yönetim biçiminin olduğu,
- III. farklı inançlara mensup insanların bir arada yaşadığı,
- IV. putperestlikten sonra en yaygın inancın Hristiyanlık olduğu

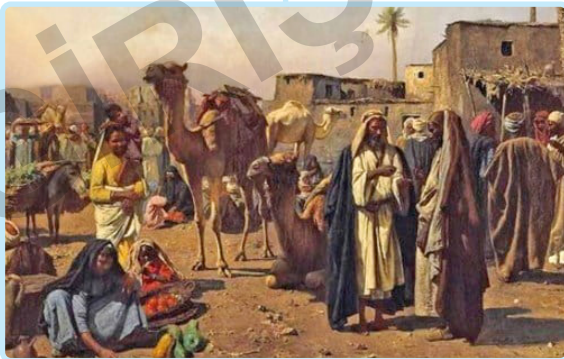
özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) II ve III B) I ve III C) I, II ve III D) II, III ve IV E) I, III ve IV

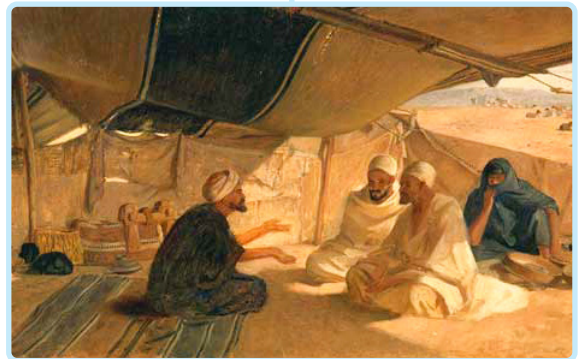
2

İslamiyet Öncesi Arabistan

İslamiyet öncesi Arabistan'da insanlar; hürler, mevaliler ve köleler olmak üzere üç sosyal sınıfa ayrılmıştı. Kabilenin unsuru olan hürler tüm haklara sahiptir. Herhangi bir hakka sahip olmayan köle ve cariyeler (kadın köleler) alınıp satılabilir, miras olarak bırakılabilir ve günlük işlerde çalıştırılabilirdi. Bir köle azat edilirse mevali denilen sınıfa geçmiş olurdu. Arabistanda toplum şehirde yerleşik hayat süren hadariler ve çöllerde göçebe olarak yaşayan bedevilerden oluşmuştur. Hadarilerin geçim kaynakları tarım ve ticarettir. Bedevilerin ise temel geçim kaynağı avcılık ve takasa dayalı ticarettir. Hadariler kabile anlayışıyla yaşamalarına rağmen yönetim tarzları bedevilerinkinden farklılık gösterirdi. Kabile reisinin yönetiminden ziyade kabile meclisi tarafından yönetilir ve önemli kararlar oy çokluğuyla alınır. Kabileler hâlinde yaşayan bedeviler, Arapçayı en duru ve doğru şekilde konuşurlardı. Bu nedenle şehirli, çocuklarını Arapçayı doğru öğrenmeleri için bedevi ailelerin yanına çöle gönderirdi.

Hadariler

Bedeviler

Buna göre;

- I. Farklı yaşam tarzları ekonomik faaliyetlerde de çeşitliliği getirmiştir.
- II. Bedeviler ile hadariler arasındaki ortak nokta kabilecilik anlayışıdır.
- III. İnsan haklarının sınırlı kaldığı bir toplum yapısı hâkimdir.
- IV. Kabilecilik kültürel birliğin oluşmasını engellemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve IV D) II, III ve IV E) I, II ve III

1

KÂBE'NİN HAKEMLİĞİ

Resulullah otuz beş yaşlarındaydı. Kureyşliler, Kâbe'yi tamir ediyordu. Zaman zaman Hz. Muhammed de çalışıyor, onlarla birlikte taş taşıyordu. Kâbe'nin tamiri bitip sıra Hacerü'l Esved'i (Kara Taş) yerine koymaya gelince kabileler arasında tartışma çıktı. Taşı yerine koyma şerefi kime ait olacaktı? Tartışma büyüdü, neredeyse aileler birbirine girecekti. Sonra birisi bir teklifte bulundu. Kâbe'ye Şeybe kapısından ilk gelen hakem olacak ve o ne derse herkes onu kabul edecekti. İlk gelen Hz. Muhammed oldu. Bütün kabileler buna sevindiler. "Muhammed emin bir kimsedir, onun hakemliğine razıyız." dediler. Durumu kendisine arz ederek hakemliğini istediler. Hz. Muhammed, kabul etti, hırkasını yere serdi. Hacerü'l Esved'i üzerine koydu ve: "Her aileden birer kişi ucundan tutsun" dedi. Hep beraber taşı kaldırıp konulacağı yere getirdiler. Hz. Muhammed de taşı bizzat kendi eliyle alıp yerine yerleştirdi.

Metinde yaşanan olay Hz. Muhammed'in hangi özelliğini ön plana çıkarmıştır?

- A) Yöneticiliğini B) Çalışkanlığını C) Liderliğini D) Yüksek ahlâkını E) Güvenilir kişiliğini

2 Hz. Muhammed'in getirdiği düşünceler, insanlar arasında rağbet görüyor ve her yerde konuşuluyordu. Bu durum Mekke müşrikleri öfkelenirdi. Müşrikler İslamiyet'e karşı tavır olarak Müslümanlara baskı ve şiddet uygulamaya, onlarla her türlü ticari alışverişi kesmeye, onları toplumdan tecrit (dışlanma, yalnızlığa terk etme) etmeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Muhammed 622 yılında Medine'ye Hicret (göç) etmek zorunda kaldı. Hz. Muhammed Medine'de Yahudi ve Medinelilerle bir araya getirerek Medine Sözleşmesi'ni yaptı. Sözleşmenin bazı maddeleri şunlardır:

- ◆ Bir saldırı olduğu takdirde Medine hep beraber savunulacaktır.
- ◆ Yahudiler kendi dinlerinde Müslümanlar da kendi dinlerinde serbesttir.
- ◆ Yahudi ve Müslümanlar arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklarda Hz. Muhammed hakem olarak kabul edilecektir.
- ◆ Yahudiler ve Müslümanlar üçüncü bir tarafa karşı savaş ilanına mecbur kalırsa birbirlerine yardım edeceklerdir.
- ◆ Medine'de yaşayanların birbirleriyle savaşmaları yasaktır.

Metne göre aşağıdakilerden hangisi Hz. Muhammed'in ulaşmak istediği amaçlar arasında gösterilemez?

- A) Medine'de huzur ve barış ortamı oluşturmak B) Medine'de hoşgörü ortamı oluşturmak
C) Mekkelilere karşı güç birliği oluşturmak D) Yaşanabilecek iç çatışmaların önüne geçmek
E) Medine yönetimini daha çok Müslümanlardan oluşturmak

3 Hz. Ömer, halka karşı son derece şefkatli ve merhametliydi. Onların haklarını daima korurdu. Birgün Hz. Ömer halka yemek dağıtıyordu. Herkes sırasını beklerken sahabenin ileri gelenlerinden Sa'd B. Ebü Vakkas sıraya dikkat etmeyip öne geçti. Bunun üzerine Hz. Ömer onu uyararak sırasına geçmesini istedi ve şöyle dedi: "Sen Allah'ın adaletini gözetmiyorsan ben sana öğretilirim." Halifeyi kızdıran, sıraya ve eşitlik ilkesine uyulmamasıydı. Hz. Ömer, Beytülmal'de toplanan paraları israf etmekten kaçınırdı. Maaşını Beytülmal'den aldığı halde en azını alırdı. Çoğu zaman ihtiyacını karşılayamaz, Beytülmal emirinden borç isterdi. Hz. Ömer, ailesinden birinin kendi hakkı olmayan bir şeye sahip olmasından çok çekinirdi. İnsanlara kötü örnek olmamaya dikkat ederdi. Kendinde ve ailesinde olabilecek küçük bir sapma diğer insanların daha fazla bozulmalarına sebep olacağından ev halkını sıkı sıkı uyarırdı. Bir sorun çıktığında karar vermeden önce halkın görüşüne başvurur, konuyu onlarla enine boyuna tartışırdı. Halkın her kesiminden insan Hz. Ömer'in karşısında fikirlerini söyleme fırsatı bulurdu.

Hz. Ömer'in bu tutumu dönemi ile ilgili;

- I. sosyal devlet, II. demokratik yönetim, III. kişi hakları, IV. teşkilatlanma

özelliklerinden hangilerinin uygulandığını göstermektedir?

- A) I, II ve III B) II ve III C) III ve IV D) II, III ve IV E) I ve III

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Türkler ve Müslümanlar, Hz. Ömer Dönemi'nde kazanılan Nihavend Savaşı'ndan sonra ilk kez sınır komşusu olmuştu (642). Bu yıllarda Orta Asya'da Doğu Kök Türk Devleti yıkılmış (630), Batı Kök Türk Devleti ise karışıklıklar içinde bulunuyordu. Hz. Osman zamanında İslam devletinin sınırları Ceyhun Nehri'ne kadar genişlemiş, bu dönemde Türkler ile Müslüman Araplar arasında ilk mücadeleler yaşanmıştı. Emeviler Dönemi'nde ise uzun süren savaşlar sonucunda, Maverünnahr bölgesi Müslüman Arapların eline geçmişti. Emevilerin katı ve sert bir politika izlemeleri, Arap milliyetçiliğine dayalı yaklaşımları Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerini bir süre engellemişti. Abbasiler Dönemi'nde ise bu anlayış değişerek Türkler ve Araplar arasında olumlu ilişkiler yaşanmaya başlamıştı.

Çinliler ile Araplar arasında Batı Türkistan'ın hakimiyeti için yapılan Talas Savaşı'nda Karluk ordusunun Müslümanları desteklemesi üzerine savaşı Müslümanlar kazanmıştı. Bu gelişme üzerine Çin, Orta Asya'daki hakimiyet mücadelesinden vazgeçmek zorunda kalmıştı. Talas Savaşı sonucunda Türklerle Müslümanlar arasında bir yakınlaşma olmuş ve ticari ilişkiler gelişmeye başlamıştı. Müslüman tüccarlar, Türk illerinde ticaret yaparken aynı zamanda Türklere İslam dinini de anlatıyorlardı. Yaşanan bu gelişmelerden sonra Türkler, kitleler hâlinde İslam dinini kabul etmeye başlamışlardı. Karluk, Yağma ve Çiğiller İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyları arasında yer almıştı.

1 Metne göre çıkarım yapılacak doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkler Orta Asya'da Çinlilerle her dönemde hakimiyet mücadelesi içerisinde olmuştur.
- B) Türklerin İslamiyet'i kabullenmeleri aşamalı olarak gerçekleşmiştir.
- C) Türkler İslam dini dışında da farklı dinleri benimsemişlerdir.
- D) Talas Savaşı Anadolu'nun İslamlaşmasını sağlamıştır.
- E) Türkler Abbasilerin etkisiyle İslamiyet'i devletin resmi dini hâline getirmişlerdir.

2 Metne göre;

- I. Abbasilerin politikaları Türklerin İslamiyet'e bakış açısını olumlu bir şekilde etkilemiştir.
- II. Kültürler arasındaki etkileşimi sağlayan etkenler arasında savaş ve ticaret de yer almaktadır.
- III. Türk dünyasında İslamiyet ilk defa Hz. Osman Dönemi'nde ticaret ve ilim faaliyetlerinin etkisiyle yayılmaya başlamıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) Yalnız III
- E) Yalnız II

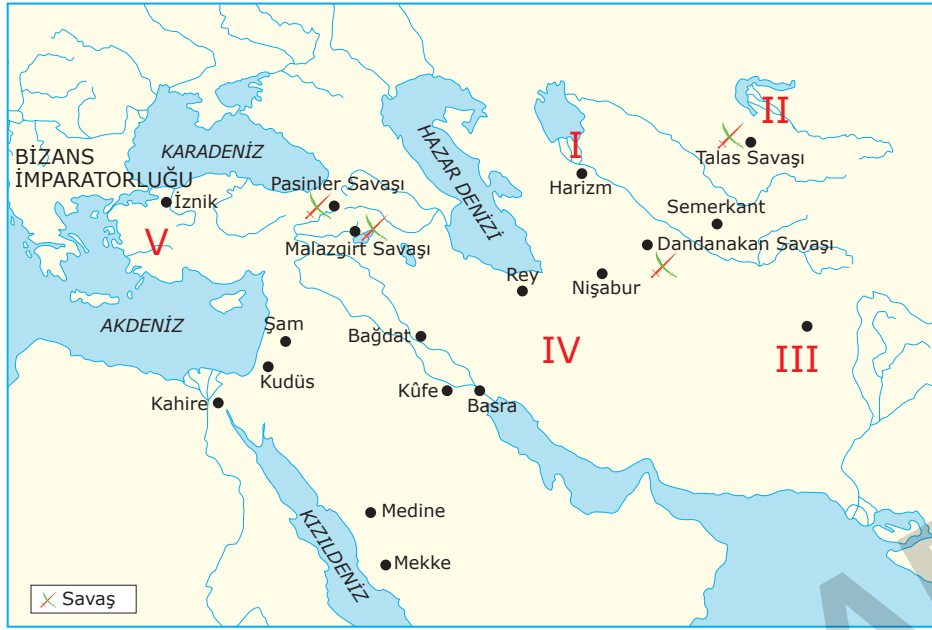
3 İslam Öncesi Gök Tanrı İnancının Özellikleri	İslam Dininin Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Gök Tanrıya inanılması ◆ Ahiret inancının olması ◆ Ölümden sonra iyi insanların cennete (uçmağ), kötü insanların cehenneme (tamu) gideceğine inanılması ◆ Temizlik anlayışına önem vermenin yanı sıra kurban kesme anlayışının bulunması ◆ Hırsızlık, yalancılık, adaletsizlik ve zinanın suç sayılması ◆ Farklı inanışlara hoşgörü gösterilmesi ◆ Din adamlarının bir üstünlüğünün olmaması ◆ Türklerde cihan adaletini sağlama, yeni yerleri fethetme anlayışının bulunması 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Tek Allah inancının olması ◆ Ahiret anlayışının olması ◆ Ölümden sonra iyilik yapan ve sevap işleyenlerin cennete, kötü işler yapan ve günah işleyenlerin cehenneme gideceğine inanılması ◆ Temizliğin imandan geldiğine inanılması ve kurban kesmeye önem verilmesi ◆ İslam dininin hoşgörüye büyük önem vermesi ◆ Haksız kazancın, yalan söylemenin, adaletsizlik ve zinanın günah ve suç sayılması ◆ İslamiyet'te ruhban sınıfının bulunmaması ◆ İslam dininde gaza ve cihat anlayışının olması

Tabloda yapılan karşılaştırmaya göre Türklerin İslamiyet'i benimsemelerinde iki dinde de var olan ilkelerin hangisinden söz edilemez?

- A) İyi ve kötünün ayrımı
- B) Ahlaki değerler
- C) Eşitlik
- D) Dünya görüşleri
- E) Devlet yönetimi

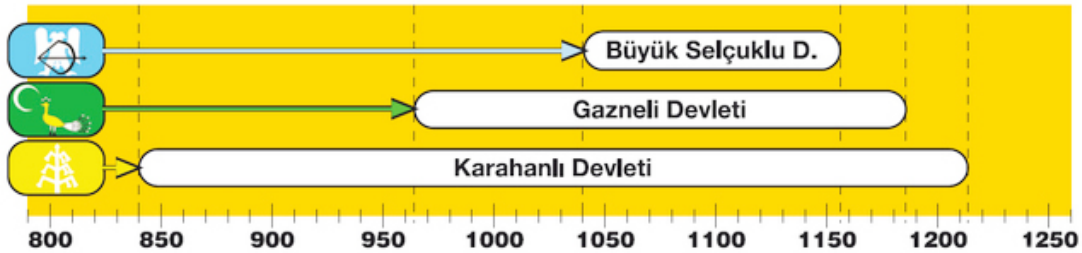
1

Haritada numaralı alanlara gelmesi gereken Türk İslam devletleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III	IV	V
A)	Harzemşahlar	Karahanlılar	Gazneliler	Büyük Selçuklu Devleti	Türkiye Selçuklu Devleti
B)	Büyük Selçuklu Devleti	Gazneliler	Harzemşahlar	Türkiye Selçuklu Devleti	Karahanlılar
C)	Gazneliler	Harzemşahlar	Karahanlılar	Türkiye Selçuklu Devleti	Büyük Selçuklu Devleti
D)	Karahanlılar	Büyük Selçuklu Devleti	Harzemşahlar	Gazneliler	Türkiye Selçuklu Devleti
E)	Harzemşahlar	Gazneliler	Büyük Selçuklu Devleti	Karahanlılar	Türkiye Selçuklu Devleti

2

Türk İslam devletleri ile ilgili verilen tarih şeridi incelendiğinde;

- I. ortak zaman diliminde yaşadıkları,
- II. Karahanlılar diğer devletlere göre varlığını daha uzun süre devam ettirdiği,
- III. tarihte kurulan ilk Türk İslam devletinin Büyük Selçuklu Devleti olduğu

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisyayinlari.com | girisyayinlari@gmail.com

